

Universiteit Utrecht

Samen met een huisdier op reis

Beste lezer,

Voor u ligt de nieuwe infobrief van de Gedragkliniek voor Dieren: een huisdier mee op reis. Vrijwel iedereen gaat graag op reis, maar vinden onze huisdieren dit ook zo leuk? Reizen is een aaneenschakeling van veranderingen en vergt veel van het aanpassingsvermogen van een dier. In deze infobrief geven we een aantal adviezen over de voorbereiding vooraf en de behandeling van problemen tijdens het reizen bij hond, kat, papegaai of parkiet.

Wij zijn altijd blij met feedback en ideeën voor onderwerpen voor de infobrief.

Veel leesplezier,
**HET TEAM VAN DE GEDRAGSKLINIEK
 VOOR DIEREN, FACULTEIT
 DIERGENEESKUNDE, UU.**

De Gedragkliniek voor Dieren

Wilt u een patiënt doorverwijzen? De Gedragkliniek voor Dieren heeft folders beschikbaar voor eigenaren met een gedragsprobleem met hun hond, kat, of papegaai. Deze folders zijn kosteloos te bestellen door een email te sturen naar gedraghondkat@uu.nl. Mocht u een infobrief van de Gedragkliniek voor Dieren hebben gemist, dan zijn deze digitaal terug te vinden op de site van de faculteit Diergeneeskunde.
 Link: https://www.diergeneeskunde.nl/ziektebeeld/gedragsproblemen_gezelschapsdieren/gedragsproblemen-bij-gezelschapsdieren/meer_weten_gedragsproblemen
 Ook de literatuurlijst die behoort bij deze informatiebrief is te vinden op de site.

Consultdagen

CONSULTDAGEN HOND EN KAT:
 Dinsdag van 8.15 – 14.15 uur

Telefonisch spreekuur:
 maandag en donderdag
 tussen 12.00 – 13.00 uur
 T 0900-KIES GKD
 E gedraghondkat@uu.nl

CONSULTDAGEN PAPEGAAI:
 donderdag en vrijdag 9.00-12.30 uur
 en op afspraak

Telefonisch spreekuur:
 elke werkdag tussen
 13.30-14.30 uur
 T 030-2531799
 E gedragpapegaai@uu.nl

Universiteitskliniek voor gezelschapsdieren
 Adres: Yalelaan 108
 3584 CM Utrecht
www.uu.nl/diergeneeskunde/gedragkliniek

0900-KIES GKD
 Bellen met de gedragkliniek voor dieren? De Gedragkliniek voor Dieren een telefonisch spreekuur op 0900-KIES GKD / 0900-5437453 (80ct/min). Het spreekuur is verruimd naar ma. en do. tussen 12:00-13:00.

Op reis met een huisdier

Op reis betekent voor dieren weg uit de vertrouwde thuisomgeving en vervoerd worden! Problemen rondom autorijden komen niet alleen bij honden redelijk vaak voor, ook veel katten worden liever niet per auto verplaatst. Hiervoor zijn soms verschillende oorzaken aan te wijzen. Zo kan een dier misselijk worden tijdens de autorit, maar ook angstig of gestrest zijn. Alle voorbereidende keuzes die gemaakt moeten worden bij een reis met hond of kat zijn niet zo heel veel anders dan bij papegaai of parkiet.

Transport wordt voor alle diersoorten aangerekend als een stressvolle gebeurtenis en dat zal het ongetwijfeld ook voor honden en katten zijn (Leadon & Mullins, 1991). Er is echter veel meer informatie bekend over transportstress bij landbouwhuisdieren dan bij huisdieren. Beschikbare informatie over gezelschapsdieren is vaak meer gebaseerd op praktische ervaringen dan op gecontroleerde experimenten, naast enkele studies aan laboratoriumhonden (Kuhn et al., 1991). Adviezen benadrukken vooral veel aandacht aan de socialisatiefase en daarbij veelvuldig hanteren, habituatie (gewenning) aan een situatie, en veel training vooraf (The welfare of animals during transport, Report of European Food Safety Authority, 2004). Bij particulieren betreft een meer langdurig transport meestal autorijden tijdens de vakantie.

WAAROM AUTORIJDEN ANGST EN STRESS KAN VEROOZAKEN?

De angst en stress die dieren ervaren tijdens het autorijden, kan verschillende oorzaken hebben. Soms

vindt een dier het autorijden eng vanwege het harde autogeluid of door de kleine ruimte. Maar een huisdier kan ook een nare ervaring hebben gehad in een auto: een trauma opgelopen na een auto-ongeluk kan ook bij huisdieren voorkomen. Echter ook een harde hobbelpad waarbij de hond of kat door de auto werd gelanceerd, of een ervaring met te hoge temperaturen in de auto, kan soms blijvende mentale gevolgen hebben. Katten die slechts één of twee keer per jaar met de auto worden vervoerd (veelal naar de dierenarts) zijn het autorijden eenvoudigweg niet gewend. Het krijgen van een negatieve associatie ligt snel voor de hand als er aan zo'n autorit telkens ook nog een dierenartsbezoek gekoppeld zit. Uiteraard kan een huisdier ook positief opgewonden zijn tijdens de reis, bijvoorbeeld omdat autoritten vaak eindigen in een leuk uitje. Dit soort honden springen en blaffen vaak ongeduldig en opgewonden in de auto bij het zien van een groen stukje gras. Er is dan geen sprake van een negatieve stress of angst, zoals eerder beschreven, maar van een positieve anticipatie op iets leuks dat

komen gaat (Spruijt et al., 2001; Vinke et al., 2006) net zoals bij kinderen die op schoolreisje gaan: we noemen deze positieve opwinding ook wel eustress (Seyle, 1975, 1983).

Het is belangrijk om te achterhalen hoe probleemgedrag rondom het reizen is ontstaan. Als je weet hoe het komt dat het dier zo angstig of gestrest is, kun je werken aan een oplossing. De eerste stap in een therapeutisch traject, na het uitsluiten van de eventueel medische oorzaken, is dus het achterhalen hoe en sinds wanneer het probleemgedrag rondom het reizen is ontstaan. Een paar voorbeeld vragen:

- is hij op jonge leeftijd (tijdens de primaire en secundaire socialisatiefase) nooit mee geweest in een auto, en/of is het niet goed opgebouwd?
- is het dier in de auto een keer heel erg geschrokken van iets (hard remmen, claxonneren, verschuiven van spullen)?
- heeft hij zich bezeerd in de auto (klem gezeten, gevallen)?
- heeft het dier een medisch probleem waardoor hij bijvoorbeeld pijn heeft bij het in en uit de auto springen?
- is het probleem ontstaan na een rit naar bijvoorbeeld de dierenarts, waar het dier een pijnlijke of nare ervaring heeft gehad?
- Heeft het dier ooit een keer in een te warme auto gezeten (hyperthermie)?

HONDEN

Misselijkheid of 'reisziekte'

Hierboven nog niet genoemde oorzaak, maar wel vaak voorkomend, is een negatieve associatie met autorijden, omdat de hond ooit misselijk is geweest tijdens een autorit, óf misschien nog steeds is. Dit kan vervolgens ook leiden tot extra stress en angst als je weer in de auto moet.

Reisziekte, of kinetose, is een veel voorkomende aandoening bij de hond en wordt veroorzaakt door een discrepantie tussen de verschillende signalen die de hersenen te verwerken krijgen tijdens transport. Op het moment dat de informatie van het evenwichtsorgaan niet hetzelfde is als die van de andere zintuigen, kun je last krijgen van reisziekte. Door abnormale bewegingen van de vloeistof in de kanalen van het evenwichtsorgaan ontstaan de klachten die horen bij reisziekte. Hoe groter de abnormale bewegingen van de vloeistof in de kanalen, des te groter de kans op reisziekte.

Misselijkheid uitsluiten is daarom altijd de eerste stap die gemaakt moet worden om problemen bij autorijden aan te pakken. Misselijkheid is te her-

kennen aan speekselen, veelvuldig slikken of boeren, eventueel ook braken en diarree of sloomheid tijdens of na de autorit. Het hersengebied dat deze impulsen verwerkt wordt ook beïnvloed door onrust en angst, waardoor de effecten van de andere signalen worden versterkt.

We hebben sterke aanwijzingen dat pupjes die al misselijk zijn bij de eerste autorit van de fokker naar de nieuwe eigenaar vaak hun hele leven problemen blijven houden met autorijden. Denk daarbij ook aan honden uit de commerciële internationale hondenhandel waar soms zeer hardnekkige problemen met autorijden lijken voor te komen. Niet zo raar natuurlijk als je precies na gespeend te zijn van je moeder tijdens de socialisatiefase zo iets traumatiserends moet meemaken als een lange reis met heel veel pups in een te krappe auto: mocht je daarbij ook nog wagenziek worden als pup dan kan dit consequenties hebben voor de rest van je leven.

Voorkomen is beter dan genezen

Geef de hond geen grote maaltijd vlak voor een autorit maar een kleine portie licht verteerbaar eten (ook een lege maag kan sneller voor reisziekte zorgen). Probeer wegen met veel bochten, waarbij veel geremd moet worden te vermijden. Zorg er eventueel ook voor dat de hond uit het raam kan kijken, dit helpt net als bij mensen tegen wagenziekte. Als extra steun kan één van de eigenaren bij de hond op de achterbank gaan zitten.

Om reisziekte te voorkomen kunnen voor honden ook tabletten tegen reisziekte worden meegegeven. Geregistreerd voor reisziekte bij honden zijn maropitant tabletten (Cerenia van Zoetis) en het antihistaminicum cyclizine (Reisfit, vrij verkrijgbaar). Cerenia-tabletten worden gedurende maximaal twee opeenvolgende dagen eenmaal daags aan honden toegediend in een dosering van 8 mg maropitant per kg lichaamsgewicht om braken als gevolg van bewegingsziekte te voorkomen. De tabletten dienen ten minste een uur voor de aanvang van de reis toegediend te worden, tot maximaal 12 uur voor vertrek. De behandeling mag maximaal twee opeenvolgende dagen herhaald worden. De herhaaldosering ligt voor bij sommige individuen lager. Alleen gebruik bij dieren ouder dan 16 weken. Lees voor gebruik de bijsluiters. Voor reisziekte wordt een lichte maaltijd of snack vóór de dosering aanbevolen, lang vasten voor toediening dient vermeden te worden. Cerenia Tabletten dienen echter niet verpakt in of omhuld met voedsel toegediend te worden daar dit het oplossen van de tablet en dus de aanvang van de werking kan vertragen.

Angst en stress bij autorijden

De al eerder genoemde stressonderzoeker Hans Selye definieerde al in 1939 stress als volgt: "Stress is the nonspecific response of the body to any demand".

CYCLIZINE

De werking van antihistaminica zou berusten op remming van de parasympatische stimulering van het braakcentrum vanuit de vestibulaire kernen en andere plaatsen in het lichaam, en mogelijk op blokkade van histaminereceptoren in de 'chemoreceptor trigger zone'. Hierdoor nemen misselijkheid en braakneigingen af. Deze middelen kunnen reisziekte alleen voorkómen als ze enige tijd voor vertrek ingenomen worden

MAROPITANT

Maropitant blokkeert neurokinine-1-receptoren (NK1-receptoren), die worden aangetroffen op het oppervlak van bepaalde cellen in het deel van de hersenen dat misselijkheid en braken regelt, en die worden geactiveerd wanneer een chemische stof in het lichaam die 'substantie P' wordt genoemd, zich aan de receptoren hecht. Door deze hechting te verhinderen voorkomt maropitant de activering van de receptoren, waardoor de misselijkheid en het braken afnemen.

Stressreacties kunnen onder meer voort komen uit angst. Angst bij de hond is te herkennen aan een lage houding, het proberen te vluchten, de auto niet in willen, trillen, in elkaar duiken bij het zien van de auto, bevriezen (heel stil als een blok blijven zitten), grote pupillen, wegstaren, de blaas, darmen en anaalklieren legen! Acute stress bij de hond is te herkennen aan onrustig heen en weer lopen, (op)springen, hijgen, gapen, tongelen, janken, piepen en na de rit vaak ook even uitschudden (dit noemen we een de-arousal en kan je interpreteren als de stress even van je "afschudden" na een spannend moment: o.a. goed omschreven bij ratten: Estanislau, 2012). Het huisdier kan van de angst of stress soms helemaal uitgeput zijn na een autorit en daarna opvallend veel of vast slapen.

Training

De ernst en uitingsvorm van het gedragsprobleem rondom het reizen geven een indicatie hoe een training ingezet kan gaan worden. Wordt de hond al onrustig als hij het idee krijgt dat hij weer in de auto moet, of gaat hij wel goed mee in de auto, maar begint het probleem tijdens het rijden zelf? Treedt het probleem ook op bij korte autoritten? Maakt het uit met welke personen/andere dieren hij zich in de auto bevindt of op welke plek hij zit in de auto? Is de hond ook bang voor langrijdende andere auto's als hij buiten wandelt? Voor sommige honden maakt ook het type auto en de ruimte die hij heeft een groot verschil. Denk alleen al aan oudere dieren of dieren met een medisch probleem

die minder makkelijk een hoge auto in kunnen springen. Voor die dieren kan een ander type auto of een loopplank een oplossing zijn. Sommige (grotere) honden vinden voldoende (sta) ruimte belangrijk en doen het prima in een auto met een grote achterbak (type stationcar), maar bijvoorbeeld niet in een Fiat Panda.

Zowel bij pups als bij oudere honden die opnieuw moeten leren om in een auto mee te rijden, is het belangrijk om alles geleidelijk aan op te bouwen. Dit wenproces begint al door de auto eerst bij het huis of in de tuin te parkeren en de hond te laten snuffelen. Vervolgens open je de auto-deur en probeer je de hond iets lekkers te laten eten in de auto (of als hem langer wil afleiden en belonen een goed gevulde Kong®), of laat hem spelen met zijn liefste speeltje rondom en in de auto. Als dit allemaal goed gaat, kun je gaan opbouwen met het sluiten van de autodeur en het aan- en uitzetten van de motor. Daarna kan er voorzichtig worden begonnen met korte stukjes rijden, bijvoorbeeld alleen in de straat. Als ook dit voldoende ontspannen lukt, kun je gaan oefenen met langere stukjes. Indien de hond op een bepaald moment iets gestrest is, dan is het belangrijk om een stapje terug te doen in het trainingsschema. Het gedrag van de hond is leidend voor de snelheid van de training. Blijf daarbij zelf zo rustig en geduldig mogelijk en straf je hond nooit. Naast deze oefeningen is het belangrijk om de autorit te laten eindigen in iets aangenaams, zoals een leuke wandeling, spelletje of een zwempartij. Dit soort eerste stappen kunnen bij de fokker al geoefend worden met pups van 7/8 weken. Dat is fijn voor de nieuwe eigenaar, die hoogstwaarschijnlijk zijn nieuwe pup in de auto mee naar huis zal gaan nemen! Zoals al eerder genoemd is het heel belangrijk om juist ook in de socialisatiefase van de pup voldoende aandacht te besteden aan autorijden (voor meer informatie over de impact van socialisatiefases, zie Infobrief Gedragkliniek voor Dieren 02|2011 of het recente reviewartikel van Dietz et al., 2018).

Heb je duidelijke aanwijzingen dat een bepaald onderdeel van het autorijden je dier stress geeft of angst aanjaagt, dan kan je hier heel gericht op gaan trainen. Is het bijvoorbeeld het geluid van de motor dan kan je zelfs met een geluiden-CD aan de slag waar opnames op staan van draaiende motoren (of zelf het geluid opnemen). Vervolgens kun je het geluid gaan oefenen door het geluid geleidelijk aan steeds harder aan te zetten op je stereo-installatie. Is je huisdier relaxt bij een bepaald geluidsniveau dan kan je een lekker voertje geven en/of met hem spelen. Zo krijgt het geluid dat aanvankelijk schrik aanjoeg een nieuwe meer positieve betekenis; er wordt dus een positieve associatie aangelegd. Dit zijn oefeningen die soms weken in beslag nemen en dus zeker niet in een middagje zijn gepiept. Plan dus alles goed van tevoren en neem royaal de tijd hiervoor. Train liever een paar maal per dag kort (2-5 minuten) dan één

maal per dag een lange sessie. Zie je een terugval tijdens de training, begin dan weer opnieuw, en start op het punt dat het goed gaat, het dier dus relaxt en niet angstig is. Het is het handigst dit soort trainingen met 2 personen uit te voeren, zodat de één de handelingen kan doen met de auto, auto starten en kan rijden, en de ander de hond kan belonen voor goed gedrag (en tevens tot steun is).

Hulpmiddelen:

Wanneer een opbouw in de training lastig is, omdat een dier al zo angstig is dat hij de auto niet in wil en/of geen voer aan pakt, of als een dier last heeft van misselijkheid (zie hierboven), zijn er verschillende vormen van hulpmiddelen en/of medicatie mogelijk. Tegen de stress kan een feromoonhalsband worden gegeven of er kan een feromoonsspray worden gebruikt in de auto (sprayen minimaal 20 minuten vóór vertrek met ramen en deuren dicht). Een feromoon is een soortspecifiek lichaamseigen stofje dat een actieve rol speelt bij de positieve sociale communicatie en een stress reducerende werking kan hebben. Voor honden is er Adaptil® op de markt (voorheen DAP genoemd, Dog Appeasing Pheromone). Ook zijn er diverse voedingssupplementen verkrijgbaar, zoals Zylkène® (van Vetoquinol) of Telizen® (van Virbac), waarvan wetenschappelijk is aangetoond dat zij een stress/angst reducerende werking kunnen hebben zonder bijwerkingen. Start een week voor vertrek. Wells (2006) toonde aan dat de geur van lavendel honden bij het autorijden kalmeerden: de experimentele honden met lavendelgeur spendeerden significant meer tijd aan rusten en zitten en minder tijd aan bewegen en vocaliseren gedurende de autorit.

Als dit alles niet lijkt te slagen, terwijl wel alle adviezen zijn opgevolgd, dan kan een kort werkend anxiolytisch middel als alprazolam (0.02-0.1 mg/kg 2 tot 4dd per os) overwogen worden voor een autorit. Middelen om een dier te sederen tijdens het reizen zijn niet aan te raden, omdat de bijwerking een lage bloeddruk en afkoeling kunnen zijn.

Veilig Vervoer

Uit een recent onderzoek van de ANWB blijkt dat vrijwel alle autotuigjes voor honden onveilig zijn. De tuigen breken of de hond vliegt uit het tuig, in beide gevallen wordt de hond een vliegend projectiel bij de botsing. Bij een botsing kan het dier dus zichzelf beschadigen, maar ook een gevaarlijk projectiel worden voor de inzittenden en verder kan er een mentaal trauma worden opgelopen. Verder bleek dat kunststof benches bij een botsing kapot gaan en de hond dus onvoldoende beschermen (deze zijn vooral geschikt voor vliegelingen). De meest veilige optie is een metalen bench (let op: geen draadbenches, want de kans is groot dat de hond zich daar aan verwond bij een botsing). Zie voorts: <https://www.anwb.nl/auto/tests/hond-mee-in-de-auto/test-hond-mee-in-de-auto>.

KATTEN

Natuurlijk zijn er katten die er geen problemen mee hebben om mee te gaan op reis, ook niet als deze langer is, maar de meeste katten doe je er beslist geen plezier mee. De kat houdt van zijn eigen vaste stekkie en wordt hij verplaatst en in een nieuwe omgeving geplaatst dan zal dat zeker stress opleveren. Dus de kat meenemen op vakantie is voor de meeste katten geen vakantie, maar eerder een stressexpeditie. Gewoon thuis blijven is voor heel veel katten een betere optie.

Welke alternatieven zijn er?

In feite zijn de mogelijkheden voor opvang van een kat tijdens een vakantie vergelijkbaar met die voor andere diersoorten:

- Een eigenaar kan ervoor kiezen de kat thuis te laten en te zorgen dat iemand de kat komt verzorgen. Dit heeft als voordeel dat de kat in zijn vertrouwde omgeving blijft, maar als de oppas niet ter plekke logeert bestaat de mogelijkheid dat de kat zich gaat vervelen door het gebrek aan aandacht. Een oppas aan huis is dan ook de meest ideale oplossing.
- De kat wordt bij familie, vrienden of kennissen ondergebracht die de kat kennen. Algemeen gesproken zal de kat daardoor meer aandacht krijgen dan wanneer hij alleen thuis is, maar de kat ondervindt wel stress door de verandering van omgeving.
- De kat wordt ondergebracht bij een pension, er zijn pensions waarbij katten individueel (of met hun huisgenoot) gehuisvest worden, maar veruit de meeste pensions doen aan groepsopvang. De kat is een van origine solitaire dier. De reactie van een kat op groepshuisvesting kan erg variabel zijn en sommige kat kunnen veel stress ervaren in een groep, zeker als ze niet goed gesocialiseerd zijn op soortgenoten (Finka et al., 2014).

Toch moet ook de kat wel eens mee in de auto, al was het maar voor een korte rit naar de dierenarts. Om die reden is het dan ook van belang om een kat ruim van te voren rustig te laten wennen aan transport.

Angst en stress bij autorijden

Belangrijk bij het wennen aan een transportbox is dat de eigenaar van de kat het gedrag van zijn kat goed kan herkennen en interpreteren. Angst herken je aan een lage houding (platte oren, door poten heen gezakt), de transportbox niet in willen, in elkaar duiken of vluchten bij het zien van de transportbox, verstoppert, bevriezen (heel stil als een blok blijven zitten), en grote pupillen. Acute stress kan je herkennen aan onrustig gedrag, beklikken, gapen, kort ergens aan krabben en hard miauwen.

Veilig vervoer

Om een kat veilig te vervoeren wordt een transport box aangeraden, bestaande uit twee helften die van elkaar afgehaald kunnen worden. Daardoor is de kat eenvoudig op de behandelafel uit de box te halen, ook als hij zo angstig is dat hij er niet uit zichzelf uit komt. Gebruik bij voorkeur

geen transportmand of een box uit één stuk, want daar is de kat nooit meer op een normale manier uit te halen als hij gestrest of angstig is. Katten moeten voor de veiligheid nooit los in de auto worden vervoerd, hoe relaxt hij normaliter ook is. Na een dierenartsbehandeling en een ritje in de auto kan het dier ineens heel ander gedrag vertonen. Het is belangrijk om de transportbox te zekeren, bij voorkeur door hem te bevestigen aan een gordel. Hurni & Rossbach (1987) adviseren bij katten bij een lang transport geen gebruik te maken van transportbenches van sterk isolerend plastic; dit om oververhitting tegen te gaan.

Socialisatie en trainen

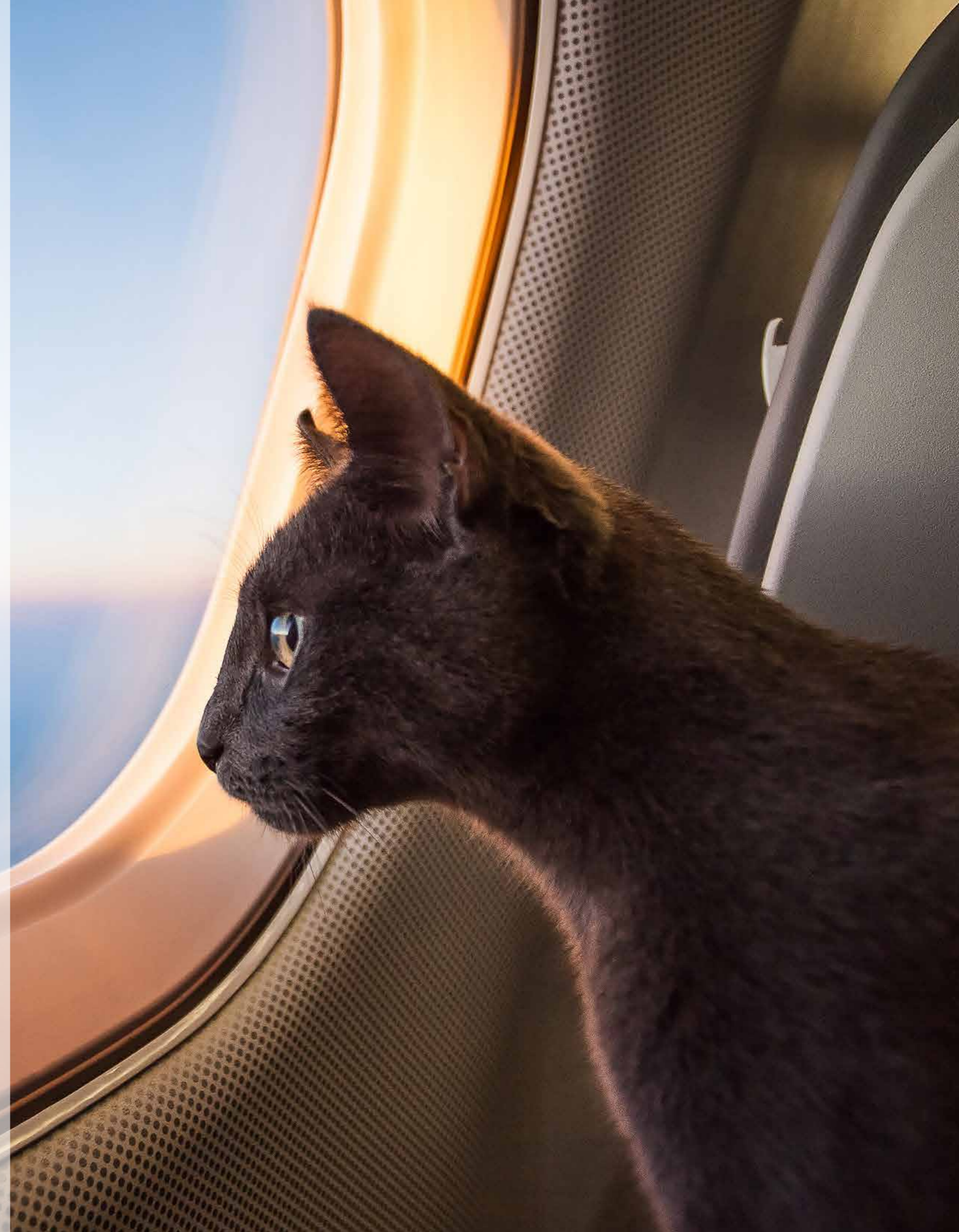
Wil je op goede wijze gebruik gaan maken van een kattentransport box dan betekent dit dat je ver van tevoren moet gaan trainen met de kat. Indien de transportbox alleen maar wordt gebruikt als er nood aan de man is, dan zal dat snel resulteren in veel negatieve associaties, met als gevolg dat de kat niet meer in de transport box is te krijgen. Een beetje voorbereiding kan dus geen kwaad. Net zoals bij honden zou het ook goed zijn om met jonge katten al in de socialisatieperiode te beginnen met het wennen aan transport. De fokker zou al transportboxen neer kunnen zetten en de dieren aan vervoer kunnen wennen. Als het dier als kitten al regelmatig in een transport box gaat dan raakt hij daaraan gewend en ziet hij het als veilige schuilplek (zie onderzoek Vinke et al., 2014).

Na de aanschaf van een goede kattentransport box kan deze gewoon in de woonkamer worden gezet om de kat er aan te laten wennen: lekker kleeftje erin, eventueel Feliway® spray, en de kat gewoon zijn gang laten gaan. Als de kat in de transportbox zit, kan het nog extra leuk gemaakt worden met spelen of een lekker hapje. Ook kan de kat regelmatig met wat extra lekkers (bijvoorbeeld nat voer als aanvulling op zijn brokjes) in de transport box worden gevoerd om op die manier een positieve associatie te krijgen. Als dit alles goed gaat dan kan het deurtje kort dicht gedaan worden en daarna weer open. Dit moet langzaam opgebouwd gaan worden totdat het deurtje wat langer dicht gelaten kan worden. Daarna kan de transport box met de kat erin worden opgepakt en door de kamer heen worden gedragen. Ook dit moet worden opgebouwd. Pas daarna komt het oefenen met het autorijden. Deze gewenning gaat ook weer stapsgewijs en lijkt op zoals hierboven is beschreven voor de hond.

Hulpmiddelen

Indien een kat gevoelig is voor stress dan kan er Feliway® spray worden gebruikt in de auto (sprayen minimaal 20 minuten vóór vertrek met ramen en deuren dicht). Ook zijn er diverse voedingssupplementen met een destresserende werking verkrijgbaar die ook voor katten toepasbaar zijn, zoals Zylkène® (van Vetoquinol) of Telizen® (van Virbac).

Als dit alles niet lijkt te slagen terwijl wel alle adviezen zijn opgevolgd, dan kan een kort werkend anxiolytisch middel als alprazolam (0.125-0.25 mg/kat 1 tot 3dd PO) overwogen worden voor een autorit.

Algemene tips voor eigenaren:

- Naar het buitenland? Zorg voor een geldig dierenpaspoort voor je hond en/of kat en zorg voor de juiste entingen.
Een goede publieke link voor meer reisinformatie is die van de LICG. Hier wordt informatie gegeven over invoereisen per land, zowel in als buiten Europa. Let hierbij op dat je niet alleen te maken hebt met de regels van het land waar je als eindbestemming naartoe reist, maar ook met de regels van alle andere landen waar je doorheen reist.
Invoereisen landen binnen Europa:
<https://www.licg.nl/invoereisen-per-land-europa>
Invoereisen landen buiten Europa:
<https://www.licg.nl/invoereisen-per-land-buiten-europa>
Dierziekten in het buitenland:
<https://www.licg.nl/dierziekten-in-het-buitenland/>
Aangezien regelgeving snel kan veranderen, wordt altijd aangeraden om de meest actuele informatie in te winnen bij de ambassade van een desbetreffend land.
- Probeer zelf altijd zo rustig en geduldig mogelijk te blijven. Overdenk of u mogelijk zelf ook zenuwachtig wordt of bent om auto te gaan rijden? Uw stress kan van invloed zijn op het gedrag van uw huisdier.
- Wel of geen voedsel? Probeer vooraf een indruk te krijgen waar uw dier zich wel bij voelt: terwijl

sommige huisdieren het beste op een lege maag reizen, zullen anderen zich meer op hun gemak voelen na het eten van een kleine maaltijd. Sommige dieren hebben juist wat voedsel in hun maag nodig om te voorkomen dat ze misselijk worden.

- Zorg ervoor dat een huisdier zichzelf en de personen in de auto niet kan bezeren door hem op een veilige manier te vervoeren (bijv. een bench).
- Om oververhitting te voorkomen zet je bij voorkeur de AIRCO aan in de auto of maak gebruik van een koelhalsband. Dit is vooral van belang bij warmere bestemmingen.
- Bij lange autoritten regelmatig stoppen, aangelijnd uitlaten en je huisdier laten drinken. Het geven van water zal de maag niet van streek maken en het laat het dier comfortabel voelen.
- Beloon goed en rustig gedrag, negeer ongewenst gedrag! NOOIT STRAFFEN! Met straffen maak je het probleem alleen maar erger, omdat je er nog een extra onaangename ervaring aan toevoegt.
- Laat je huisdier nooit alleen achter in de auto met de ramen dicht: een beetje zon op de auto zorgt al snel voor oververhitting met alle gevolgen van dien. Dit gaat veel sneller dan je denkt en kan fataal zijn!

Op vakantie!

Maar wat te doen met de papegaai of parkiet?

Wie kijkt er niet uit naar de vakantieperiode: lekker op vakantie met partner, gezin, vrienden of kennissen. Voor huisdier eigenaren vergt een dergelijke periode wel enige extra planning, want wat doen ze met het dier als ze op vakantie gaan? Voor een hond, kat of konijn lijkt een oppas of pension zo geregeld, maar hoe zit dat met een papegaai? En wat komt erbij kijken als een eigenaar besluit de vogel mee te willen nemen op vakantie?

WELKE MOGELIJKHEDEN ZIJN ER?

In feite zijn de mogelijkheden voor opvang van een papegaai of parkiet tijdens een vakantie vergelijkbaar met die voor andere diersoorten:

- Een eigenaar kan ervoor kiezen de vogel thuis te laten en te zorgen dat iemand de vogel komt verzorgen. Dit heeft als voordeel dat de vogel in zijn vertrouwde omgeving blijft, maar als de oppas niet ter plekke logeert bestaat de mogelijkheid dat de vogel zich gaat vervelen door het gebrek aan aandacht (zeker als de vogel geen maatje heeft).
- De papegaai wordt bij familie, vrienden of kennissen ondergebracht die de vogel kennen. Algemeen gesproken zal de papegaai daardoor meer aandacht krijgen dan wanneer hij alleen thuis staat, maar als de persoon die op de vogel past minder op het gemak is met vogels kan dit nog steeds betekenen dat de vogel onvoldoende aandacht krijgt en/of onvoldoende uit het verblijf gelaten wordt.

- De papegaai wordt ondergebracht bij een opvangcentrum, kweker of andere expert. Deze mensen zijn uiteraard bekend met de behoeften van het dier, maar opvang in een dergelijke omgeving brengt een risico met zich mee op bijvoorbeeld besmettelijke ziekten, en ook hier is niet in alle gevallen gegarandeerd dat de vogel voldoende aandacht krijgt.

Een toenemend aantal mensen kiest er daarom voor om de vogel mee te nemen op vakantie, zodat adequate aandacht en zorg door het gezin zelf gegarandeerd kan worden. Bovendien zorgt blootstelling aan nieuwe mensen en een nieuwe omgeving voor de nodige stimulatie wat een positieve bijdrage kan leveren voor het welzijn van de vogel. Om de vogel veilig mee op reis te nemen, dient een aantal punten in ogenschouw genomen te worden:

1. Wet- en regelgeving

Indien de papegaai of parkiet mee op vakantie gaat naar het buitenland dient deze voorzien te zijn van een vaste voertrijng of microchip. Daarnaast dient de eigenaar in bezit te zijn van een gezondheidsverklaring van het dier. Omdat de eisen die gesteld worden aan de gezondheidsverklaring en de termijn van de afgifte van de verklaring alsmede eventuele noodzaak tot het doen van aanvullende, specifieke testen sterk kan verschillen per land is het raadzaam om contact

op te nemen met de NVWA of ambassade van het land van bestemming. Bij dieren die op de CITES lijst staan is het daarnaast noodzakelijk dat de CITES verklaring meegenomen wordt met de vogel. Ook is het handig om de eigenaar erop te wijzen dat het belangrijk is om vooraf alvast te oriënteren bij welke (lokale) dierenarts ze terecht kunnen met hun vogel wanneer deze ziek wordt tijdens de vakantie, en contactgegevens van deze dierenarts alvast te noteren voor het geval dat ze nodig zijn.

2. **Zorg voor een geschikte reis/transportkooi**

Een kleinere kooi of carrier, die zowel dienst kan doen als vervoersmiddel als (nacht)verblijf is vanuit praktische overwegingen meestal te prefereren. Bovendien biedt een kleinere kooi vaak een groter gevoel van veiligheid voor de vogel wanneer deze zich in een vreemde omgeving bevindt. Zorg ervoor dat in de kooi een geschikte zitstok geplaatst wordt die goede grip biedt tijdens de reis (bv. door deze te omwikkelen met een product als vetrap). Smalle maar diepe voer- en waterbakjes, die weinig ruimte innemen maar waarin wel voldoende water en voedsel aangeboden kan worden, hebben vaak de voorkeur. De grootte van de kooi dient afgestemd te worden op de soort en is mede afhankelijk van de functie die de kooi zal hebben tijdens de vakantie (transport/nachtverblijf versus dagverblijf). Bij voorkeur is het mogelijk om een speelstandaard of zitstok bovenop de kooi te monteren waarop de vogel kan zitten als hij binnenshuis vrijgelaten wordt.

Belangrijk is om de vogel langzaam te laten wennen aan het verblijf voorafgaand aan de vakantie. Dat kan door de kooi eerst in het zicht te zetten, om vervolgens een positieve associatie met de kooi op te bouwen (d.m.v. aanbieden van voer of lekkers nabij en later in de kooi) en de vogel voorafgaand aan de reis gedurende steeds langere periode in de kooi te laten verblijven, bv. door de kooi als nachtverblijf (slaapkooi) te gebruiken. Ook het plaatsen van enkele favoriete speeltjes in de kooi kan een positief effect bewerkstelligen. Let wel op dat speeltjes waaraan de vogel zich potentieel kan verwonden (bv. zware speeltjes die tegen de vogel aan zwaaien of touwen o.i.d. waarin de vogel verstrikt kan raken) tijdelijk verwijderd worden tijdens de reis. Ook wordt liever geen water in de waterbakjes aangeboden tijdens transport; als alternatief kan bijvoorbeeld fruit (appel, druif, sinaasappel) aangeboden worden.

3. **Acclimatisatie aan de autorit**

Om eventuele stress van het autorijden te minimaliseren is het raadzaam om te starten met korte ritjes naar bijvoorbeeld vrienden of familie, de winkel of dierenarts. Liefst wordt hiermee begonnen op een zo vroeg mogelijke leeftijd (tijdens de zgn. socialisatieperiode). Langzaam maar zeker kan vervolgens de duur van de rit worden uitgebreid om het dier te

laten wennen aan langere ritten in de auto. Belangrijk is om tijdens de rit het gedrag van de vogel goed in de gaten te houden (toont deze tekenen van stress, angst of onrust?) en vast te stellen of er tekenen van wagenziekte (misselijkheid, braken) optreden. Indien hiervan sprake is kan overwogen worden om de vogel bijvoorbeeld kleinere hoeveelheden voer aan te bieden voorafgaand aan de reis en/of de kooi (gedeeltelijk) af te dekken met een doek.

VEILIGHEID TIJDENS DE REIS

Zorg dat voldoende spullen voor de papegaai meegenomen worden op reis om het verblijf op het vakantieadres voor de papegaai zo aangenaam mogelijk te maken (denk aan voer en ander lekkers, bakjes, zitstokken, speelgoed, inklapbare kooien, tuigjes). Adviseer een eigenaar tevens om een eerste hulp kit mee te nemen voor het geval er onderweg een ongeluk gebeurt. Omwille van veiligheidsredenen voor de vogel, eigenaar en medeweggebruikers dient de vogel in een kooi vervoerd te worden tijdens de reis en dient deze onderweg nooit ofte nimmer losgelaten te worden in de auto. Het heeft daarnaast de voorkeur om vogels individueel te huisvesten tijdens de reis in verband met mogelijke onderlinge agressie die kan resulteren als gevolg van eventuele stress.

Vanwege het risico van uitklappen van airbags kan plaatsing op de bijrijdersstoel beter vermeden worden. Idem dient een vogel niet in de kofferbak geplaatst te worden i.v.m. verhoogd risico op blootstelling aan uitlaatgassen en potentiële risico's op angst, stress of (val)trauma door plaatsing in het donker. Beter is de kooi op de grond of achterbank te plaatsen en te zorgen dat deze goed gezekerd is (bv. m.b.v. een gordel; zorg wel dat de vogel deze niet stuk kan bijten!). De kooi kan gedeeltelijk afgedekt zijn met een doek waarbij één zijde opengelaten wordt zodat de vogel contact kan houden. Het gedeeltelijk afdekken kan daarnaast helpen om te beschermen tegen eventuele warmte, koude of tocht. Bij voorkeur wordt een vogel vervoerd in een klimaat gecontroleerde auto om temperatuurschommelingen zoveel mogelijk te voorkomen; mocht de auto onverhoopt geen airco of climate control bezitten dan is het raadzaam om de eigenaar te adviseren om het rijden op hete dagen te vermijden wanneer dat enigszins mogelijk is. Roken of gebruik van andere potentieel vluchtige stoffen is uiteraard ook uit den boze in verband met de potentiële gezondheidsrisico's voor de vogel.

Adviseer een eigenaar tevens om regelmatig tussentijdse stops in te plannen. Dit geeft niet alleen een mogelijkheid om de vogel(s) extra te controleren, maar ook om deze te voorzien van vers water en voeding en de kooi zo nodig te verschoneren. Bovendien kan de vogel tijdens de stop even naar buiten om in de verse lucht en zon te zitten. Op die manier kan de reis voor zowel eigenaar als vogel zo aangenaam mogelijk verlopen!